

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОБІГУ ЗБРОЇ У 20-Х РОКАХ ХХ СТОЛІТТЯ В РАДЯНСЬКІЙ ДЕРЖАВІ

Проведено комплексний аналіз нормативно-правового регулювання обігу зброї та дозвільної діяльності органів державної влади в Радянській державі впродовж 20-х років ХХ століття.

Ключові слова: міліція, дозвіл, дозвільна система, зброя, вогнеприпаси.

Проведено комплексний аналіз нормативно-правового регулювання оборота зброї та дозвільної діяльності органів державної влади в Радянській державі впродовж 20-х років ХХ століття.

Ключевые слова: милиция, разрешение, разрешительная система, оружие, боеприпасы.

In the article the complex analysis of the normatively-legal adjusting of turn of weapon and permissive activity of public authorities is conducted in the Soviet state during 20th of XX of century.

Key words: militia, permission, permissive system, weapon, live ammunitions.

На всіх етапах свого розвитку наша держава приділяла особливу увагу правовому регулюванню суспільних відносин у сфері обігу зброї. Після Жовтневої революції 1917 року зі встановленням у країні влади Рад законодавство Російській імперії стосовно обігу зброї зазнало значних змін. У перші роки свого існування радянська влада втратила контроль над зброєю, що була в населення. Унаслідок цього в обігу перебувала велика кількість не тільки зброї, а й боєприпасів, розривних снарядів та інших небезпечних засобів та речовин.

Перед керівництвом держави гостро постало завдання повністю роззброїти населення. Шляхом ухвалення низки нормативно-правових актів влада намагалася встановити жорсткий контроль за обігом зброї. Так, усі дозволи на носіння та зберігання зброї, видані поліцією до революції, було визнано недійсними, а охорону революційного правопорядку доручено вже не поліції, а новим органам, серед яких був і спеціальний орган охорони правопорядку – Робітничо-селянська міліція.

Окремі аспекти правового регулювання обігу зброї у 20-х роках ХХ століття вивчали С.О. Невський¹, Ю.П. Тимашев², О.В. Харитонов³, О.Д. Шелковнікова⁴, Х.П. Ярмакі⁵. Однак у їх роботах відсутній поглиблений аналіз нормативно-правових актів, які регулювали процес обігу зброї.

Мета цієї статті – провести комплексний аналіз нормативно-правового регулювання обігу зброї у 20-х роках ХХ століття.

Першим нормативно-правовим актом радянської влади, яким населенню було заборонено мати у користуванні зброю, став Декрет Ради народних комісарів РРФСР від 10 грудня 1918 року «Про здачу зброї»⁶. Цей Декрет, як і інші Декрети РРФСР, мав законну силу і на території України, через те що 17 грудня 1917 року на I Всеукраїнському з'їзді Рад України було проголошено Радянською Республікою та на її територію розповсюджено чинність законодавчих актів Російської Федерації⁷.

Декрет «Про здачу зброї» зобов'язував населення й установи цивільного відомства здати до державних структур усі придатні та непридатні до стрільби гвинтівки, кулемети та револьвери всіх систем, набої до них та шаблі будь-яких зразків. Чинність Декрету поширювалась на всі установи, в розпорядженні яких була зазначена зброя та які не були штатними військовими частинами, сформованими на підставі штатних розкладів, затверджених Народним комісаріатом з військових справ або Революційною військовою радою Республіки⁸.

В означеному документі було підкреслено, що всі раніше видані дозволи на зберігання зброї вважаються недійсними, а особи, які на той час мали в користуванні зброю, повинні були її здати.

На Ради депутатів та комітети бідноти під персональну відповідальність керівників цих організацій було покладено обов'язок терміново здати всю зброю, що була в їх розпорядженні, та надавати допомогу комісаріатам з військових справ в отриманні зброї від населення.

Було визначено чіткі терміни, в які необхідно було провести здачу зброї: у Москві та Петрограді – упродовж семи днів, у губернських містах – чотирнадцяти, у повітових містах – двадцяти одного, в інших населених пунктах – тридцяти днів з моменту оприлюднення зазначеного Декрету.

Уся отримана зброя повинна була зосереджуватися у повітових комісаріатах з військових справ, після чого терміново здаватися до артилерійських складів.

Безпосередній нагляд та організацію отримання зброї від населення було покладено на відповідних волосних та повітових військових комісарів під загальним керівництвом губернських та окружних військових комісарів.

Окрім того, Декретом було визначено, що вся отримана зброя була призначена для Червоної армії та направлялась у розпорядження головного керівника постачання, без дозволу якого її не можна було видавати. Установам і особам, яким зброя була необхідна в інтересах безпеки держави, її видавав місцевий комісаріат з військових справ після вказівки центральної влади⁹.

Аналіз розглядуваного нормативного-правового акта свідчить про те, що дія дозволів на зберігання зброї, виданих населенню, установам та організаціям до 10 грудня 1918 року, закінчилася з моменту оприлюднення Декрету РНК РРФСР «Про здачу зброї». З огляду на вищезазначені терміни, після 10 січня 1919 року в населення, установ та організацій не було законних підстав для зберігання зброї, а за порушення вимог, установлених Декретом, винні особи підлягали відповідальності. За приховування зброї, затримку або протидію його здачі було встановлено відповідальність у вигляді позбавлення волі на строк від 1 до 10 років. Посадових осіб, винних у затримці чи протидії здачі зброї, негайно звільняли з обійманих посад та передавали військово-революційному суду.

Інструкція, додана до Декрету, містила положення, яким було заборонено відбирати гвинтівки та револьвери у членів Комуністичної партії. Зброя залишалась у їх володінні за поданням та під відповідальність комітетів партії, але за тієї умови, щоб кожен з членів Російської комуністичної партії мав не більше однієї гвинтівки та одного револьвера. При цьому кожна одиницю зброї було закріплено за визначеним власником. Згідно з Інструкцією протягом 2-х тижнів з моменту оприлюднення Декрету «Про здачу зброї» право на зберігання зброї членам Комуністичної партії надавали членські партійні квитки. Після закінчення цього терміну законними підставами для зберігання зброї були тільки спеціальні посвідчення, видані безпосередньо комітетами Комуністичної партії або військовими комісаріатами за поданням відповідних комітетів партії.

Аналізуючи наведене, можна дійти висновку, що саме з виданням означеної Інструкції було покладено початок становлення дозвільної системи щодо носіння та зберігання зброї в Радянській державі.

Вивчаючи питання правового регулювання обігу зброї у Російській імперії, О.Д. Шелковнікова звернула увагу на думку німецького вченого Роберта фон Моля про те, що «заборона мати зброю жодним чином не може бути загальним правилом, а лише винятком». У деяких державах, за його словами, «питання це розв'язано в протилежний спосіб, тобто встановлено загальну заборону тримати у себе зброю, а право мати зброю було винятком»¹⁰. Саме такою державою була Радянська держава, в якій з ухваленням Декрету «Про здачу зброї» та доданої до нього Інструкції право мати зброю отримало класову та партійну належність і стало не загальним правилом, а винятком.

Наступним кроком тотального роззброєння радянського населення стало ухвалення Декрету РНК РРФСР від 20 липня 1920 року «Про здачу радянськими установами запасів вогнепальної мисливської зброї та припасів»¹¹, яким усі установи, у розпорядженні яких були запаси вогнепальної мисливської зброї та припасів, були зобов'язані протягом одного тижня здати їх до відповідних розподільних органів.

Іншим нормативним документом, що мав на меті врегулювати обіг зброї, є Декрет від 12 червня 1920 року «Про видачу і зберігання вогнепальної зброї і поводження з нею»¹², в якому підкреслено, що зберігати та користуватися вогнепальною зброєю мають право тільки ті особи, яким зброю надано через службову необхідність, тобто військовослужбовці окремих військових частин, міліція та ін., а також особи, яким означене право надано Декретом «Про здачу зброї» (партійним діячам). У всіх інших випадках зброю видавали після відповідного рішення надзвичайних комісій у порядку винятку.

Відповідно до цього документа контроль за порядком придбання, зберігання та використання зброї було покладено на надзвичайні комісії та органи міліції. Коло їх обов'язків охоплювало таке: слідкувати за тим, щоб зброя була в руках лише тих осіб, які мали на це законне право, тому що передавати зброю будь-кому в тимчасове користування чи зберігання було заборонено; притягувати осіб, які порушують положення цього Декрету до відповідальності. До судової відповідальності притягували осіб, винних у зберіганні вогнепальної зброї без законного на нього права навіть у тих випадках, коли таке зберігання не мало злочинної мети; у стрілянині в повітря без особливої необхідності в місцях скупчення народу; в безпричинній стрілянині вартовими, постовими, міліціонерами; у незаконній видачі зброї особам, що не мають на те право, або особі, якій зброя не присвоєна; у недбалому поводженні з вогнепальною зброєю, внаслідок якого стався нещасний випадок. Ці злочинні діяння карали за вироком суду позбавленням волі на строк не менше шести місяців. Осіб, винних у прицілюванні на вулиці або в будь-якому іншому місті, де існувала загроза для інших осіб, навіть у випадках, коли пострілу не було зроблено, притягували до відповідальності у вигляді утримання у концтаборі строком до трьох місяців.

Перші спроби нормативного врегулювання мисливства було зроблено на початку 20-х років ХХ століття Декретом РНК РРФСР від 20 липня 1920 року «Про полювання»¹³. Згідно з цим документом управління справами мисливства було покладено на Народний комісаріат землеробства, серед обов'язків якого, зокрема, були такі: 1) організація та ведення мисливського господарства; 2) керування та

узгодження діяльності місцевих органів управління мисливством; 3) організація постачання мисливцям засобів виробництва, припасів та спецодягу. Право користуватися мисливською зброєю на підставі Декрету «Про полювання» мали особи, які досягли вісімнадцятирічного віку та були власниками членських квитків мисливських союзів (мисливських квитків), зареєстрованих у Народному комісаріаті землеробства. Право на полювання не оподатковувалося, мисливські квитки видавалися безоплатно та надавали можливості їх власникам зберігати та користуватися мисливською зброєю, вогнепальними припасами, знаряддями лову в кількості, необхідній для особистого споживання. Нагляд за дотриманням правил мисливства під керівництвом Управління мисливством здійснювали: 1) органи місцевої міліції та лісової адміністрації; 2) мисливські організації; 3) усі громадяни держави.

Упровадивши державний контроль за обігом зброї, влада почала жорстоко переслідувати її незаконний обіг, вважаючи, що він є небезпечним для тогочасного режиму. Декретом РНК РРФСР від 17 жовтня 1921 року «Про порядок реквізиції та конфіскації майна приватних осіб і товариств» було закріплено, що зброя, вибухові речовини, військове знаряддя та апарати для здійснення польотів, телеграфне та радіотелеграфне майно, анульовані цінні папери, автомобілі та мотоциклетки в разі відсутності законного дозволу на їх зберігання підлягають обов'язковій та безоплатній здачі державі, а в разі їх виявлення конфіскуються з притягненням осіб, що їх зберігали, до кримінальної відповідальності¹⁴.

У 1923 році було змінено порядок обігу мисливської зброї. Постановою ЦВК та РНК РРФСР від 13 березня 1923 року «Про полювання» та інструкцією від 7 травня 1923 року «Про порядок придбання мисливської вогнепальної та холодної зброї й вогнепальних припасів, реєстрацію та їх облік» мисливську зброю було поділено на три категорії: 1) нарізна вогнепальна зброя військових зразків; 2) мисливська вогнепальна зброя; 3) мисливська холодна зброя. Видачу посвідчень на право полювання здійснював Народний комісаріат землеробства, а контроль за придбанням, зберіганням та реєстрацією мисливської зброї – Народний комісаріат внутрішніх справ.

Щоб посилити контроль за обігом зброї на території СРСР 18 вересня 1923 року Радою праці та оборони було видано Постанову «Про всеросійський перепис зброї 2 січня 1924 року», в якій з метою обліку наявності кулеметів та ручної вогнепальної та холодної зброї було передбачено провести 2 січня 1924 року одночасний перепис на всій території СРСР одиниць кулеметів та ручної вогнепальної та холодної зброї, нарізної вогнепальної зброї військових зразків та нарізних револьверів і пістолетів невійськових зразків. Детальний аналіз зазначеної Постанови свідчить, що на всій території СРСР провели перепис зразків зброї, яка була у володінні: 1) усіх озброєних загонів, установ, закладів та організацій (серед них і політичних), які зберігали зброю або мали таку у володінні підлеглих осіб; 2) окремих осіб, серед них і осіб, які мали зброю з політичних мотивів. Порядок проведення перепису зброї у військовому і морському відомствах і у частинах особливого призначення встановлювала Революційна військова рада СРСР, у військах Об'єднаного державного політичного управління, прикордонних військах, корпусах конвойної варті, міліції, охорони шляхів сполучення – Об'єднане державне політичне управління за узгодженням з Революційною військовою радою СРСР, Народним комісаріатом шляхів сполучення та Народним комісаріатом внутрішніх справ. На підставі зазначеної Постанови також було

проведено перепис зброї, яку мали організації Комуністичної партії, комуністичного союзу молоді, а також інші установи, підприємства, організації та приватні особи. Загальне керівництво переписом здійснювали Революційна військова рада СРСР та Об'єднане державне політичне управління¹⁵.

Наступним кроком щодо визначення порядку обігу мисливської зброї став Декрет РНК РРФСР від 9 липня 1924 року «Про торгівлю мисливською вогнепальною зброєю, вогнеприпасами до неї, про продаж розривних речовин і детонувальних засобів та про порядок їх зберігання», яким, зокрема, було встановлено дозвільний порядок щодо здійснення торгівлі зброєю, вогнеприпасами до неї, розривними речовинами та детонувальними засобами. Відкриття торгівлі мисливською вогнепальною зброєю та вогнеприпасами до неї допускалося лише за наявності дозволу органів міліції та Об'єднаного державного політичного управління: для відкриття оптової торгівлі зі складів, незалежно від того, де вони були розташовані, був необхідний дозвіл губернського органу Управління; роздрібною торгівлі у губернському місті – адміністративного відділу за узгодженням з губернським органом Управління, у межах повіту – повітового управління міліції за узгодженням з уповноваженою особою Управління. Але зберігання та продаж шроту, пижів, гільз та інших предметів, які не містили вибухових речовин, допускалися без наявності спеціальних дозволів та могли здійснюватись як у спеціальних магазинах мисливської зброї, так і в будь-яких інших торговельних закладах. Видачу вибухових речовин і детонувальних засобів, серед них і димного, малодимного та бездимного пороху, здійснювали тільки зі складів державних установ. Народний комісаріат внутрішніх справ був зобов'язаний установити технічний нагляд за органами й установами, які здійснювали торгівлю зброєю. Крім цього, відомству було доручено видати інструкцію щодо порядку видачі дозволів на право торгівлі, відкриття складів і магазинів, а також норм і правил видачі та зберігання зброї, вогнеприпасів, вибухових речовин та детонувальних засобів¹⁶.

Державний контроль за обігом зброї на всій території СРСР було встановлено Постановою ЦВК СРСР від 12 грудня 1924 року «Про порядок виробництва, торгівлі, зберігання, використання, обліку і перевезення зброї, вогнепальних припасів, розривних снарядів та вибухових речовин», яким закріплено дозвільний порядок щодо обігу зброї, вогнепальних припасів, розривних снарядів та вибухових речовин¹⁷.

З метою встановлення на всій території СРСР, включаючи УРСР, єдиного порядку виробництва, торгівлі, зберігання, використання, обліку і перевезення перерахованих предметів ЦВК та РНК СРСР було надано класифікацію зброї. Усю наявну в межах території СРСР зброю (серед якої: знаряддя, вогнепальні припаси, розривні снаряди та вибухові речовини) було поділено на три категорії. До категорії «А» було віднесено зброю типу військових та військово-морських зразків, узятих на озброєння Робітничо-селянською Червоною армією та Робітничо-селянським Червоним флотом, а саме: 1) гвинтівки, карабіни, револьвери, автоматичні пістолети, кулемети, рушниця-кулемети, автоматичні рушниця, набой до всіх з перелічених видів зброї, а також окремі частини таких предметів та набой до них; 2) шаблі, кортики, списи військових зразків, кинджали та клинки до перелічених видів холодної зброї; 3) будь-яке знаряддя, що вистрілює розривними снарядами, серед них і міномети; 4) ручні гранати та бомби, рушничні гранати, міни, бомби, призначені для метання зі станка, а також з летальних та повітроплавних апаратів, снаряди, заряди та патрони до знарядь і всі інші металеві та

розривні снаряди осколкової й фугасної дії; 5) різного роду порох та інші вибухові речовини й детонувальні засоби, використовувані під час підривних робіт. До категорії «Б» Постановою було віднесено зброю типу зразків, які можуть бути використані для озброєння Робітничо-селянської Червоної армії та Робітничо-селянського Червоного флоту. Це, зокрема: 1) усі предмети зброї (разом з набоями до них), віднесені до п. 1 категорії «А» тих зразків, які у встановленому порядку Революційною військовою радою СРСР після узгодження з Об'єднаним державним політичним управлінням будуть віднесені до категорії «Б»; 2) предмети зброї кавказьких і азійських зразків: кинджали, ятагани, кличі та інша бойова рубляча та колюча зброя; 3) вибухові речовини та детонувальні засоби, використовувані під час підривних робіт. До категорії «В» було віднесено зброю типу зразків, що не можуть бути використані для озброєння Робітничо-селянської Червоної армії та Робітничо-селянського Червоного флоту. Ця категорія охоплює: 1) револьвери та пістолети, які не входять до категорій «А» та «Б»; 2) мисливські рушниці (серед них і автоматичні): гладкоствольні, нарізні-пістонні, кремнієві, трутові та ті, які мають ствол, що відкидається (штуцерного типу), нарізні рушниці, які мають затвори, що ковзають, спускаються або підіймаються та в яких можуть бути використані револьверні набой, але не можуть бути використані набой до гвинтівок; двоствольні та багатоствольні рушниці, призначені для стрільби шротом чи кулею, набой до перерахованої в цьому пункті зброї; 3) холодна мисливська зброя зразків, не віднесених до категорій «А» та «Б»; 4) мисливський порох¹⁸.

Окрім того, Постановою було регламентовано чіткий порядок учинення окремих дій щодо обігу зброї.

Ст. 3 Постанови ЦВК і РНК СРСР від 12 грудня 1924 «Про порядок виготовлення, торгівлі, зберігання, обліку і перевезення зброї, вогнепальних припасів, розривних снарядів і вибухових речовин» було визначено порядок виробництва зброї, віднесеної до всіх категорій.

Постановою було допущено торгівлю тільки тими предметами, які були віднесені до пп. 2, 3 категорій «Б» та «В». Окремим її положенням було зафіксовано, що продаж таких предметів допускався лише з дозволу відповідних народних комісаріатів внутрішніх справ та їх місцевих органів (міліції).

На підставі цього документа зброю військових зразків було вилучено з цивільного обігу, тобто придбання предметів, віднесених до категорії «А» всім установам (окрім органів Народного комісаріату з військових та морських справ), підприємствам, організаціям та приватним особам було заборонено. Придбання, використання та зберігання предметів категорії «В» здійснювали на підставі інструкції, яку видавали відповідні народні комісаріати внутрішніх справ (міліція) за узгодженням з Об'єднаним державним політичним управлінням.

Упродовж існування Радянської держави порядок придбання, зберігання та реєстрації вогнепальної зброї неодноразово змінювали.

Декрет РНК СРСР від 9 липня 1924 року «Про торгівлю мисливською вогнепальною зброєю, вогнеприпасами до неї, про продаж розривних речовин та детонувальних засобів та про порядок їх зберігання» перших змін зазнав з ухваленням 8 жовтня 1927 року Декрету «Про змінення і доповнення постанови Ради Народних Комісарів від 9 липня 1924 року про торгівлю мисливською вогнепальною зброєю, вогнеприпасами до неї, про продаж розривних речовин і детонувальних засобів та про порядок їх зберігання». На підставі цього документа дозволи на відкриття оптової торгівлі зі складів мисливською вогнепальною зброєю та во-

гнєприпасами до неї видавали не тільки губернські, але й окружні органи Об'єднаного державного політичного управління за узгодженням з губернськими або окружними адміністративними відділами. Порядок роздрібної торгівлі Постановою змінено не було. Але в новому документі було встановлено правила отримання дозволів на придбання, зберігання та користування нарізною вогнепальною мисливською зброєю та вогнеприпасами до неї. На території республіки, яка мала губернський та окружний поділ, дозволи видавали губернські або окружні адміністративні відділи; на території головного міста автономної республіки, яка не мала губернського та окружного поділу, – Народний комісаріат внутрішніх справ такої республіки або відповідний йому орган; на території обласного, губерньського, окружного та повітового міста – відповідний адміністративний відділ; на території району – районне адміністративне відділення; на території волості – волосна міліція. Придбання, зберігання та користування мисливською вогнепальною ненарізною та холодною зброєю було можливим без отримання дозволу і без її реєстрації¹⁹.

Наступні зміни до Декрету РНК РРФСР від 9 липня 1924 року було внесено Постановою РНК від 6 березня 1928 року «Про змінення і доповнення статті 3 постанови РНК від 8 жовтня 1927 року про змінення і доповнення постанови РНК від 9 липня 1924 року про торгівлю мисливською вогнепальною зброєю, вогнеприпасами до неї, про продаж розривних речовин і детонувальних засобів та про порядок їх зберігання». Цим документом було частково змінено порядок отримання дозволів на придбання, зберігання і користування нарізною вогнепальною мисливською зброєю та вогнеприпасами до неї. Також змінювану статтю було доповнено приміткою, що в промислових районах, перелік яких установив Народний комісаріат землеробства, придбання, зберігання і користування нарізною вогнепальною мисливською зброєю допускалося без отримання спеціального дозволу, але з обов'язковою реєстрацією придбаної нарізної зброї у районному адміністративному відділенні, районному тубільному виконавчому комітеті або волосній міліції²⁰.

Відповідно до всіх вищеперахованих нормативних актів дозвіл на придбання, зберігання і використання зброї видавали без обмеження терміну його дії.

Змінення політики держави з курсу обмеження чисельності сільських куркулів на курс їх ліквідації спричинило різке загострення класової боротьби. Означене, а також кропітка робота, проведена органами влади щодо роззброєння населення, призвели до поширення фактів розкрадання вогнепальної зброї з метою подальшого її використання для вчинення злочинів та здійснення озброєних нападів на представників влади. Результатом цього стало ухвалення ЦВК та РНК СРСР Постанови від 6 лютого 1929 року «Про посилення кримінальної відповідальності за розкрадання зброї та вогнепальних припасів». Постановою було встановлено кримінальну відповідальність за дії, пов'язані з таємним або відкритим викраденням вогнепальної зброї, частин до неї та вогневих припасів: а) зі складів та сховищ Робітничо-селянської Червоної армії, охорони шляхів сполучення Народного комісаріату шляхів сполучення та воєнізованої охорони підприємств і споруд, які мали особливе державне значення; б) з місць постійного чи тимчасового розташування військових частин, частин охорони шляхів сполучення Народного комісаріату шляхів сполучення та воєнізованої охорони підприємств і споруд, які мали особливе державне значення, якщо вогнепальна зброя, частини до неї та вогневі припаси були під охороною або спеціальним на-

глядом, – у вигляді позбавлення волі на строк не менше одного року, а в разі, коли викрадення було поєднано з насильством, небезпечним для життя і здоров'я осіб, які здійснювали охорону чи нагляд, – у вигляді позбавлення волі разом із суворого ізоляцією на строк не менше трьох років. Строк позбавлення волі міг бути збільшений за наявності особливо обтяжувальних обставин аж до вищої міри соціального захисту – розстрілу з конфіскацією майна²¹.

Аналіз усіх нормативно-правових документів, виданих у Радянській державі протягом 20-х років ХХ століття, свідчить про те, що одним з головних завдань влади у цей період було встановлення жорсткого контролю за обігом вогнепальної зброї як військових, так і мисливських зразків, вогнеприпасів, розривних снарядів, отруйних речовин та детонувальних засобів. Початком становлення інституту дозвільної системи щодо обігу зброї слід вважати 1918 рік, коли було видано Інструкцію до Декрету «Про здачу зброї», якою запроваджено видачу спеціальних посвідчень на зберігання зброї. Завдяки ухваленню низки нормативно-правових актів та внесенню до них окремих змін було встановлено єдиний порядок обігу зброї серед населення. Контроль за порядком придбання та використання зброї було покладено на надзвичайні комісії та органи міліції. Крім цього, у 20-х роках ХХ століття почали видавати дозволи на відкриття оптової чи роздрібною торгівлі зброєю та вогнеприпасами до неї. Урегулювання обігу мисливської зброї було здійснено в такий спосіб: видачу посвідчень на право мисливства віднесено до компетенції Народного комісаріату землеробства, а на Народний комісаріат внутрішніх справ покладено обов'язок здійснювати контроль за придбанням, зберіганням та реєстрацією мисливської зброї. З ухваленням у 1927 році змін до Декрету РНК РРФСР «Про торгівлю мисливською вогнепальною зброєю, вогнеприпасами до неї, про продаж розривних речовин і детонувальних засобів та про порядок їх зберігання» придбання, зберігання та використання мисливської вогнепальної ненарізної та холодної зброї допускалося без отримання дозволу та реєстрації. У 1928 році подальшими змінами до Декрету було встановлено, що у промислових районах держави, перелік яких установив Народний комісаріат землеробства РРФСР, придбання, зберігання та використання нарізної вогнепальної мисливської зброї допускалося без отримання спеціального дозволу, але з обов'язковою реєстрацією такої зброї в спеціально визначених органах державної влади. Слід звернути увагу і на те, що жодним із проаналізованих документів не встановлено термінів дії дозволів на придбання, зберігання і використання зброї, тобто всі дозволи видавали безстроково. Низкою нормативно-правових документів 20-х років ХХ століття було передбачено кримінальну відповідальність за вчинення протиправних дій, пов'язаних з поводженням зі зброєю.

Динаміка ухвалених упродовж 1918-1923 років ХХ століття нормативно-правових актів свідчить про те, що політика радянської влади була спрямована на впровадження жорстких заходів щодо обігу зброї всіх зразків. Проте вже в 1924 році було дозволено торгівлю деякими видами зброї, але за умови наявності дозволу місцевих органів народного комісаріату внутрішніх справ, губернських органів Об'єднаного державного політичного управління або інших компетентних органів державної влади. У подальшому органи державної влади дещо змінили порядок придбання, зберігання та використання нарізної та ненарізної вогнепальної мисливської зброї, а також холодної зброї у напрямі послаблення контролю. Отож, усі зміни та доповнення до законодавства свідчать про послаблення державного контролю за обігом зброї серед населення.

1. *Невский С.А.* Правовое регулирование оборота оружия в Российской империи: научно-исторический обзор. – Краснодар: Краснодар. юрид. ин-т МВД России, 2001. – 36 с. 2. *Тимашев Ю.П.* Правовые и организационные основы деятельности подразделений лицензионно-разрешительной работы органов внутренних дел по контролю за оборотом оружия: дис. ... канд. юрид. наук. : 12.00.02. – М., 1997. – 159 с. 3. *Харитонов О.В.* Историко-правовой аспект развитию дозвільної системи // Проблеми законності: респ. міжвідом. наук. зб. / Відп. ред. В.Я. Тацій. – Харків: Нац. юрид. акад. України. – 2002. – Вип. 56. – С. 94–99. 4. *Шелковникова Е.Д.* Становление и развитие правового регулирования контроля за оборотом оружия в России // Законы России: опыт, анализ, практика. – 2006. – Вып. № 5. – С. 59–70. 5. *Ярмак Х.П.* Адміністративно-наглядова діяльність міліції в Україні: дис. ... докт. юрид. наук. : 12.00.07. – Х., 2006. – 437 с. 6. *О сдаче оружия: Декрет СНК СССР от 10 декабря 1918 г. // Декреты советской власти.* – Т. IV: (10 ноября 1918 – 31 марта 1919 гг.). – 1968. – Ст. 76. – 731 с. 7. *Александров Ю.В.* Из истории милиции советской Украины / Ю.В. Александров, Б.А. Воронин, М.А. Гельфанд; под ред. П.П. Михайленко. – К.: МООП УССР, 1965. – С. 9. 8. *О сдаче оружия: Декрет СНК СССР от 10 декабря 1918 г. // Декреты советской власти.* – Т. IV: (10 ноября 1918 – 31 марта 1919 гг.). – 1968. – Ст. 76. – С. 198. 9. Там же. – С. 199. 10. *Шелковникова Е.Д.* Становление и развитие правового регулирования контроля за оборотом оружия в России // Законы России: опыт, анализ, практика. – 2006. – Вып. № 5. – С. 63. 11. *О сдаче советскими учреждениями запасов огнестрельной охотничьей власти и припасов: Декрет СНК СССР от 20 июля 1920 года // Собрание узаконений и распоряжений рабочего и крестьянского правительства 1920 г. – 1943. – Ст. 299. – С. 461. 12. О выдаче и хранении огнестрельного оружия и обращении с ним: Декрет СНК СССР от 20 июля 1920 года // Собрание узаконений и распоряжений рабочего и крестьянского правительства 1920 г. – 1943. – Ст. 314. – 818 с. 13. Об охоте: Декрет СНК СССР от 20 июля 1920 года. // Собрание узаконений и распоряжений рабочего и крестьянского правительства 1920 г. – 1943. – Ст. 297. – 818 с. 14. О порядке реквизиции и конфискации имущества частных лиц и обществ: Декрет СНК СССР от 17 октября 1921 года. // Собрание узаконений и распоряжений рабочего и крестьянского правительства 1921 г. – 1944. – Ст. 564. – С. 915. 15. О всероссийской переписи оружия 2-го января 1924 года: Постановление Совета Труда и Оборона СССР от 18 сентября 1923 года // Собрание постановлений правительства СССР. – 1923. – № 92 – 115. – Ст. 1000. – С. 1732–1733. 16. О торговле охотничьим огнестрельным оружием, огнеприпасами к нему, об отпуске взрывчатых веществ и детонирующих средств и порядке хранения их: Декрет СНК РСФСР от 09 июля 1924 года // Собрание узаконений и распоряжений рабочего и крестьянского правительства издаваемое Народным Комиссариатом Юстиции. – 1924. – № 51 – 90. – Ст. 588. – С. 759–760. 17. О порядке производства, торговли, хранения, пользования, учета и перевозки оружия, огнестрельных припасов, разрывных снарядов и взрывчатых веществ: Постановление ЦИК и СНК СССР от 12 декабря 1924 года // Собрание законов и распоряжений рабоче-крестьянского правительства СССР. – 1924. – № 16 – 30 + указат. – Ст. 256. – 518 с. 18. Там же. – С. 433. 19. Об изменении и дополнении постановления Совета Народных Комиссаров РСФСР от 09 июля 1924 года о торговле охотничьим огнестрельным оружием, огнеприпасами к нему, об отпуске взрывчатых веществ и детонирующих средств и порядке хранения их: Декрет СНК РСФСР от 08 октября 1927 года // Собрание узаконений и распоряжений РКП РСФСР. – 1927. – № 103 – 124. – Ст. 699. – С. 1297–1298. 20. Об изменении и дополнении статьи 3 постановления Совета Народных Комиссаров РСФСР от 08 октября 1927 года об изменении и дополнении постановления Совета Народных Комиссаров РСФСР от 09 июля 1924 года о торговле охотничьим огнестрельным оружием, огнеприпасами к нему, об отпуске взрывчатых веществ и детонирующих средств и порядке хранения их: Декрет СНК РСФСР от 06 марта 1928 года // Собрание узаконений и распоряжений РКП РСФСР. – 1928. – № 1 – 56. – Ст. 230. – С. 405–406. 21. Об усилении уголовной ответственности за хищение оружия и огнестрельных припасов: Постановление*

ЦИК и СНК СССР от 06 февраля 1929 года // Собрание законов и распоряжений РКП СССР. – 1929. – I отд. – № 1 – 19. – Ст. 91. – С. 181–182.